Elena TROHIN

NOTE PRIVIND COMUNICAREA MEDIATĂ DE COMPUTER

După cum remarcă cercetătorul român Ion Haineş, înainte de deceniul al cincilea al secolului XX, „cercetări dedicate comunicării, mai ales mijloacelor moderne de comunicare în masă, nu prea s-au întreprins. Dezvoltarea vertiginoasă a tehnicilor de comunicare, specifice erei electronice, a dus la o îmbogăţire şi diversificare a studiilor consacrate acestui domeniu şi a subliniat necesitatea colaborării creatoare cu o serie de discipline ştiinţifice, printre care: sociologia, psihologia, filozofia, lingvistica, istoria, economia etc.”[1].

Pentru M. Dufrenne, comunicarea pleacă nu de la un limbaj impersonal, de la un sistem neutru de semne, ci de la o ecuaţie elementară în filozofia omului – *eu* şi *celălalt*: omul nu poate afla ce este, nu se cunoaşte prin sine, ci prin celălalt, care se revelează el însuşi ca o interioritate, se deschide comunicării.[2]

Procesele de comunicare asigură transmiterea şi schimbul de informaţii între oameni referitor la impresii, trăiri afective, decizii raţionale, judecăţi de valoare, cu scopul de a obţine modificările respective, susţine V. Capcelea. Fiecare individ este influenţat, pe de o parte, de comunicările pe care le recepţionează şi, pe de altă parte, de efectele pe care le produc comunicările proprii.[3]

În teoria informaţiei, comunicarea este definită ca un proces de transmitere a unui mesaj de la o sursă la o destinaţie, folosindu-se un anumit cod şi un anumit canal. Codurile specifice prin care se realizează în mod curent comunicarea interpersonală sunt limbile naturale.

Deşi similară în esenţă cu celelalte tipuri de procese comunicative (prin activităţi de codaj şi de decodaj al informaţiei, precum şi prin intervenţia unor factori perturbatori de care trebuie să se ţină seama), comunicarea prin limbă prezintă o serie de particularităţi care reflectă un grad mai ridicat de complexitate.

O primă particularitate a comunicării verbale constă în faptul că aceasta nu este o activitate unidirecţională, lineară. Manifestările ce provin de la fiecare dintre cei doi poli constituie concomitent o cauză şi un efect pentru manifestările de la polul opus.

Comunicarea verbală nu are exclusiv funcţia de transmitere a informaţiei. Ea asigură existenţa unui anumit echilibru social, permiţând stabilirea unor relaţii de bunăvoinţă între indivizi. În cadrul comunicării prin limbă, la posibilitatea de eşec în planul transmiterii de informaţie se adaugă eventualitatea unor efecte negative în plan social. Decodajul, spre exemplu, este complicat de faptul că oricărui conţinut i se asociază transmiterea unei anumite intenţii, care nu îmbracă întotdeauna forme directe de expresie.

Este necesar, de asemenea, să subliniem faptul că o comunicare verbală este dependentă de situaţia în care se produce, datele concrete ale acesteia găsindu-şi o reflectare specifică în structura procesului comunicativ. Drept exemplu al acestei particularităţi ar putea servi prezenţa curentă a diverselor tipuri de deixis în codarea mesajelor.

În fine, comunicarea verbală poate utiliza atât canalul oral, cât şi cel scris. În primul caz, mijloacelor

BDD-A20869 © 2004 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:25 UTC)

lingvistice de codaj li se adaugă mijloacele non-lingvistice şi / sau paralingvistice. Considerăm necesară o remarcă privind cazul specific al utilizării canalului scris în cadrul comunicării interpersonale mediate de computer. Este interesant să observăm de câtă ingeniozitate dau dovadă vizitatorii mediilor de comunicare pentru a face comunicarea lor mai emoţională, mai personală, încercând să redea cu ajutorul literelor chiar mijloace paralingvistice de codaj: de pildă, Nu mă supăr :) [semnul :) înseamnă „zâmbet"].

O dată cu impunerea Internetului în culturile majorităţii ţărilor lumii, apare problema rolului comunicării mediate de computer în viaţa omului modern. Participanţii experimentaţi ai comunicării mediate de computer susţin că poşta electronică, grupurile de ştiri, IRC-ul, MUD-ul, WWW et al. schimbă radical modelurile de interacţiune socială. Unii chiar ajung să spună că lumea virtuală va elibera viaţa reală de inhibiţiile, principiile şi complexele care o domină. Oricare ar fi percepţia noastră (din prezent sau viitor) a mediului de comunicare computerizat, indiscutabil rămâne faptul că în lume comunicarea mediată de computer va mai exista mult timp şi explorarea analitică a acestei lumi, ce se schimbă foarte rapid, abia începe.

Considerăm utilă plasarea erei electronice în perspectiva istorică. Folosirea computerului în calitate de mijloc de comunicare este un eveniment cu adevărat revoluţionar. Însă computerul nu este decât una din multiplele extensiuni ale modurilor de comunicare verbală interpersonală ce au existat pe parcursul istoriei omenirii. Acest lucru fiind spus, putem afirma că astăzi comunicarea mediată de computer este o etapă a evoluţiei fireşti.

George McMurdo[4], în articolul său despre transformarea contextelor de comunicare verbală, face o retrospectivă a trăsăturilor comunicative caracteristice etapelor precedente culturii electronice, acestea fiind cultura orală, scrisă şi cea imprimată. Aceste culturi nu trebuie considerate perioade istorice consecutive şi reciproc exclusive, deoarece în mare parte a lumii mai există, spre exemplu, culturi orale.

După cum scrie McMurdo, toate societăţile au trecut în procesul de evoluţie prin faza de *cultură orală*, când singurul canal de comunicare verbală era cel oral. Pe parcursul acestei perioade păstrarea, transmiterea şi răspândirea informaţiei lingvistice avea loc doar prin intermediul comunicării interpersonale nemijlocite, iar sensul spaţiului social a fost definit de limita „auzului" colectiv. În cadrul acestei societăţi, ce nu cunoştea încă scrisul, nu se punea la îndoială felul de a face anumite lucruri şi, în lipsa manuscriselor, mitul, istoria şi realitatea socială s-au contopit. Puterea politică în cadrul culturilor orale se baza pe competenţa expresivă, dacă ar fi să folosim termenul sugerat de marele lingvist basarabean Eugeniu Coşeriu[5], şi o memorie bună. Astfel, o mare influenţă socială aveau deseori poeţii, barzii şi autorii de balade.

În contextul *culturii scrise* a devenit posibilă comunicarea între persoanele aflate la o distanţă mare una de la alta. Odată cu inventarea scrisului a devenit posibilă transmiterea ordinilor şi instrucţiunilor lungi şi sofisticate la distanţe mari, creându-se astfel o detaşare a vorbitorului de auditoriul său. Cuvântul scris a rămas neschimbat pe parcursul anilor, secolelor şi pe vechile papirusuri egiptene şi în scrierile moderne. Miturile răspândite au ajuns să fie considerate istorie obiectivă. Tot în această perioadă au apărut codurile religioase şi cele de legi. În baza documentelor oficiale comunităţile se

BDD-A20869 © 2004 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:25 UTC)

uneau în state, iar statele în imperii. Chiar dacă comunicarea prin canalul scris până în zilele de astăzi sacrifică într-un fel varietatea şi căldura comunicării interpersonale directe, nu putem subestima valoarea scrisului pentru crearea ulterioară a sistemelor permanente de instruire.

La mijlocul secolului al XV-lea scribii s-au mai eliberat de povara lucrului lor, deoarece a fost inventat tiparul. Cu apariţia *culturii imprimate*[6], cuvântul scris şi-a căpătat auditorii mult mai vaste. Tiparul a mărit esenţial consecinţele scrisului. O mai mare accesibilitate a informaţiei lizibile a ridicat cu încetul nivelul de alfabetism al oamenilor. La început, documentele scrise au fost preponderent de natură teologică. Cu încetul se răspândeau şi postulatele ştiinţelor. Din punct de vedere lingvistic, tiparul a avut un efect de standardizare. Ortografia şi vocabularul limbii se schimbau mai lent, utilizarea limbajului devenind mai consistentă. Însă cel mai important efect al apariţiei tiparului a fost, probabil, faptul că el a făcut să dispară noţiunea de „vârstă a înţelepciunii" – o trăsătură deseori atribuită tehnologiilor informaţionale moderne. Era autorităţii indiscutabile a luat sfârşit.

Sosirea *culturii electronice* la mijlocul secolului al XX-lea a marcat începutul unei noi perioade în dezvoltarea comunicării umane. Radioul şi televiziunea, telefonul, celularul şi faxul au contribuit semnificativ la apariţia schimbărilor în viaţa socială, economică, culturală şi politică.

Primele tentative de a comunica cu ajutorul computerului au fost limitate la caracterele ASCII de 7 biţi. Cu toate acestea, atunci când administratorii ARPANET-ului au reuşit să stabilească la sfârşitul anilor '60 legătura dintre computerele aflate în teritorii dispersate din punct de vedere geografic, s-a început era comunicării interactive în masă, fără precedent. O dată cu dezvoltarea protocolurilor client-server ARPANET-ul devine Internet, şi se diversifică enorm cadrele de prezentare a informaţiei. Astăzi Internetul este canalul de comunicare al milioanelor de utilizatori, care fac schimb de mesaje, fotografii, filme, sunete, documente, soft-uri şi oricare altă informaţie ce poate fi introdusă în computer.

Comunicarea prin Internet nu posedă caracteristicile genurilor tradiţionale de texte imprimate. Cu atât mai mult, aceasta deseori este caracterizată de spontaneitatea şi informalitatea limbajului oral. Caracterul său mixt face comunicarea mediată de computer un eveniment unic în istoria lingvisticii.

NOTE

[1] Haines I. *Introducere în teoria comunicări,* Bucureşti, 1998, p. 10.

[2] Dufrenne M. *Pentru om,* Bucureşti, 1971, p. 155.

[3] Capcelea V. *Filozofie: Manual pentru instituţii de învăţământ superior.* / ed. a 3-a, Chişinău, 2002, p. 421.

[4] McMurdo G. Changing contexts of communication. // Journal of Information Science, 1995, nr. 21, p. 140-146.

[5] Coşeriu E. *Lecţii de lingvistică generală,* Chişinău, 2000, p. 237.

[6] Vezi în acest sens Ciobanu A. *Punctuaţia limbii române,* Chişinău, 2000.

BDD-A20869 © 2004 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 06:18:25 UTC)